

En nyckelnovell, utan läsningar:

Barruds sol gick åter upp –
i Uden gick den ner

Våren, sommaren och hösten 1934

Alf Gunnarson

MMXVIII

Centrum, österifrån (1910)

Denna berättelse ligger tidsmässigt ungefär mitt emellan följande kartor:

Häradsekonisk karta 1877- 1880.

Ekonomisk karta 1958.

Utkanten, österifrån (1960).

Så bliva de då bestående – tron, hoppet och kärleken – dessa tre.
Men störst bland dem är kärleken.
(Första Korintierbrevet 13: 13).

FÖRORD

Mitten av 1930- talet: Det var en brytningstid i Barrud med omnejd. Nu hade oxarna definitivt dragit sina sista strån till de stackar av livsförnödenheter som odlades fram på åkrarna i byn. Gårdarna, ställena - kalla dem vad man vill - varierade i storlek men hade det gemensamt att självhushållningsgraden var nära nog hundra procent.

Liksom järnåldern långt tillbaka i tiden följde efter bronsåldern, var nu häståldern kommen efter ox- åldern. Nu kanske någon vill ha ett ord med i laget: Men hallå där! Visst fanns det hästar tidigare. Förvisso – men som dragare av plogar och harvar (tills nu, huvudsakligen av trä) på småbruken norr om sjön Unden – och för den delen i alla väderstreck – var det först vid den här tiden som hästen kom i bruk på allvar och faktum är att järnåldern, vad gällde jordbruksredskapen, fick en renässans tack vare kusarna. Hästen orkade mer än oxen, även om den gamle dragaren var stark som en oxe, som man sa om den som verkligen var en kraftkarl.

Kvinnorna behövde inte vara starka på det sättet. Det räckte att de hade tillräckligt tålamod och förstånd att handskas med sina män så pass skickligt att männen trodde sig vara familjens överhuvud, medan de (männen) i själva verket var lydiga redskap i det informella matriarkatets tjänst. Visst var det husbonden som skrev sitt namn under viktiga papper i folioformat (senare A4), men vi ska veta att bakom varje sådan signatur stod en hustrus namnteckning, visserligen ristad med osynligt bläck, men den fanns. Tänk efter noga och ni kan se den, på gamla papper och på nyare och ni inser nog att kvinnorna fick sista ordet, när viktiga beslut skulle fattas. Det var i alla fall mera regel än undantag.

En tid i förändring således. Nu behövde inte längre familjens yngre söner och döttrar bryta ny mark och bli torpare och backstugsittare på trakten. De kunde lämna hembygden och få sin utkomst i tätorternas fabriker och i företag av alla de slag. En trend var i full gång: landsbygden avfolkades. Drängar och pigor var lika mycket före detta som oxarna.

Barruds Friförsamling, med bönhuset som fast punkt, drabbades också av den allmänna utflyttningen. Några av pionjärerna, eldsjälarna, ansvarbärarna hade lämnat sina poster för gott och det blev ingen nyrekrytering att tala om. År 1894 hade bönhuset stått klart. Nu förberedde man sig för ett jubileum. Det gick trögt, eftersom medlemmarna var färre och till åren komna, men så fick man lite draghjälp från ett håll som var tämligen otippat. Fast det språkbruket passade sig inte. Det förädlades till "en försynens skickelse", ty det var mera i samklang med rörelsens ideal än ett simpelt tippande.

Sommaren förflöt, ytligt sett, ungefär som andra somrar, men därunder fanns rörelser och känslor som många möjligen såg, men utan att riktigt förstå, eftersom de såg fel eller kanske inte ville se. Fram på hösten var allt som vanligt igen. Eller?

2018-04-02/ Alf

SKÖVDE DEN 1 APRIL ÅR 1934

Kaptenen Hans O. Hansson (44) vid Skaraborgs regemente och hans maka, Sara Magdalena (42), sonen Jan Olof (22) och dottern Anna Maria (20) och hennes fästman, fänrik Henrik Feldt (23) har bevistat påskdagens högmässa i Sankta Helenas kyrka. Nu sitter de och lurar vid sitt eftermiddagskaffe i lägenheten på Karl Johans Gata och talar om morgondagens utflykt.

Familjen är föga kyrksam, fast vid de stora högtiderna är det närmast ett krav från hustrun att man ska gå till kyrkan. Hon är prästdotter, från en liten närliggande församling med en medeltidskyrka av sten och en prästgård med många rum och stor trädgård. Om sanningen ska fram, är hon den enda i familjen som är religiös. Kapten Hansson anser att det skulle vara rent opassande att förena sitt värv med slika idéer. Sara var tidigt medveten om den blivande makens inställning på den punkten, men lät sig inte hejdas. Tron var en sak, hoppet om lyckan levde och – som hon sa – störst av allt var kärleken till Hasse Basse, som hon brukade kalla honom i ungdomen.

Vi möter en familj som familjer är mest: Man vet var man har varandra och det rullar på. Sara har behållit sin barnatro, men i sina ensamma stunder (som blivit allt fler och allt längre med åren) har hon alltmer dragits åt det frireligiösa. Jag skulle inte ha något emot att ansluta mig till Baptisterna eller Pingströrelsen, tänker hon. Men dessa funderingar behåller hon för sig själv och går i stället (sporadiskt) till den sortens kyrka som hennes far tjänade under hela sin, numera avslutade, livsgärning.

Nu har familjen planer för framtiden. Från att ha varit ett faderns infall, har det utvecklats till ett hela familjens framtidsprojekt, med många möjligheter, om det skulle gå i lås. Man hoppas på det bästa. Vi lämnar fänrik Feldt och hans flamma tills vidare, eftersom dessa har fullt upp med att älska varandra på hemmaplan. Fadern, modern och sonen förbereder nästa dags utflykt till Barrud, i Finnerödja socken, uti samma län.

Som ung (i alla fall yngre) befäl träffade Hans O. Hansson en knekt från Barrud på 1910- talet. Han träffade förstås många knektar, men korpralen Söder från Barrud kom att bli nästan som en vän, såklart inte i tjänsten, för där gick det inte an för en officer att bli du och bror med en simpel korpral. Men på fritiden råkade de mötas och knekten berättade så vackra saker om sin hembygd att det gjorde starkt intryck på Hansson, som inte bara var officer: han var även naturmänniska och han drömde om att bli jägare och att fiska.

När korpral Söder viskat i hans öra att det simmade rödingar i Unden med en vikt som motsvarande en normal korprals ränsel, trodde han förstås att knekten överdrev. Men drömmen fick liv och nu skulle den kanske bli verklighet.

BARRUD DEN 2 APRIL

Ett möte i Barruds Bönhus var utlyst till klockan tre. Det var måndag, men ingen vanlig måndag och det var inget vanligt möte. Precis som i år (2018) inföll annandag påsk den 2 april det året. Hemmansägarna i Barrud var kallade för att ta ställning till en rätt så knepig fråga.

Sammankallande var förre rotemästaren Carl Carlsson (69) och han fick nu sällskap av: Frans Johansson (75) och hustrun Matilda (70), August Carlsson (66) och hustrun Emma (61), Gustaf Eriksson (66) och hustrun Hanna (48), Hulda Andersson (54) och sonen Erik (31), Gustaf Wärn (56) och hustrun Hulda (45), Johan Carlsson (67) och hustrun Augusta (58) samt Per Adolf Carlsson (63), Frans Karlsson i Tibro - ägarerepresentant för hemmansdelen, tidigare ägd av Gustaf (80) och Anna- Stina (76) Svensson.

För hemmansdelen som senare samma år skulle tas i bruk av Valfrid (34) och Elsa (34) Persson fanns ingen representant denna gång. Däremot fanns det tre riktigt främmande fåglar bland deltagarna och det var den familjens planer som var orsaken till detta byalagsmöte i Bönhuset.

SAMMANTRÄDE I BARRUD DEN 2 APRIL

§ 1: Närvarande. Se ovan!

§ 2: Till att justera dagens protokoll valdes Hulda Andersson och Gustaf Wärn.

§ 3: Ordf. läste upp tre skrivelser –

1o Från Kapten Hans O. Hansson i Skövde om dennes intresse för att förvärva mark å hemmanet Barrud.

2o Svar från Länsstyrelsen i Skaraborgs län, på därom ställd fråga, huruvida det vore med lagen överensstämmande att försälja en holme, utgörande samfällig mark, till en privat person. Meddelades att hinder ej förelåg, såvida hemmanets ägare i en dräkt så beslutade.

3o Svar på personundersökning, avseende spekulanten, herr kapten Hans O. Hansson, som gav vid handen att denne ansågs som hederlig, oförvitlig, ostraffad och utan betalningsanmärkningar.

§ 4: Gavs kapten Hansson tillfälle att muntligt komplettera sin framställning, vilket skedde. I sitt anförande underströk H. familjens långsiktiga plan att vistas på trakten och hoppades han att deras närvaro kunde bli till nytta för byn och även för friförsamlingen (hur f- n det nu skulle gå till, tänkte kaptenen för sig själv, men det var helt utanför protokollet). Omtalades att fru H. var utbildad småskolelärarinna (ej tjänstgörande) och att sonen (närvarande), i likhet med fadern, var naturmänniska ut i fingerspetsarna. (Dotterns och blivande mågens eventuella goda egenskaper nämndes icke).

§ 5: Anmodades kapten Hansson, med maka och son, att vänligen vänta utanför lokalen, medan hemmanets ägare vidare dryftade frågan. Ingående diskussion följde, vilken visade att ingen av de närvarande var emot en försäljning av den så kallade Långholmen, till ett pris av 600 kronor, av vilken summa hälften betalas, så snart den av köparen bekostade lagfarten beviljats. Den andra hälften av köpeskillingen skall erläggas senast sex månader senare.

§ 5: Inkallades åter familjen Hansson och meddelades hemmansägarnas beslut, vilket av kapten Hansson mottogs så positivt, att denne - som det syntes - spontant föreslog att de församlade, med fru Hansson vid tramporgeln, måtte förena sig i en sång, det lyckliga beslutet till ära. "Du gamla, du fria" sjöngs unisont, alla närvarande (med undantag av fru Hansson) stående upp.

§ 6: Avslutades sammanträdet.

BARRUD OCH SKÖVDE FREDAGEN DEN 11 MAJ

Fyrtio dagar senare var alla papper klara. Den 11 maj, dagen efter Kr. Himmelsfärd, kom beskedet, både till köparen i Skövde och till säljarna i Barrud.

Carl Carlsson tog beslutspappren i handen och gick runt byn för att informera intressenterna. Han började hos Hulda Andersson, fortsatte till Franses, Erikssons, Karlssons och Wärns, För hemmansägarna i Barrud var det härefter bara att sitta lugnt i båten och vänta på likviden. För köparna var det nu som äventyret började på allvar.

JAN OLOF HANSSON – 22 ÅR OCH OPRÖVAD

När Jan Olof föddes år 1912, mitt under solskensolympiaden i Stockholm, var fadern nybliven fänrik och modern på väg att bli småskollärarinna (i Skara). Föräldrarna firade bröllop i april samma år och barndop på dagen sex månader senare, vilket kan synas som precision i familjeplaneringen, men hela skeendet var helt oplanerat, vilket pappa prästen tog fasta på i sitt bröllopostal, då han yttrade dessa tankvärda ord: "Outgrundliga äro Herrens vägar: du unge kadett ifrån Skara/ var nu så snäll och spara/ på kulor och krut / och du blir absolut / major - och majorska blir Sara!"

Ja, det vill säga: Eller vad pappa prästen ville säga gick inte att rymma inom en fånig limericks ram. Hans kärleksfulla ironi rymde så mycket mera, men det har ingenting med denna historia att göra.

Jan Olof fick, som vi redan vet, en syster två år senare och då hade modern under tiden avverkat sitt andra småskoleseminarie- år, efter dispens från skolans Höga Vederbörande, eftersom gifta kvinnor inte ansågs lämpade att lära till småskollärarinnor. Det fanns så många regler och förordningar vid den tiden, men det fanns också tjänstefolk att anställa. Utan heltidsanställd piga hade Sara aldrig fått sin småskollärarinneexamen, vad hon nu skulle ha den till (makens tanke) – hemmafru som hon var och förblev. Fast nu höll vi på att bekanta oss med Jan Olof, inte sant? Jo, visst! Apropos jo - - det var så Jan Olof senare började skriva sitt namn: J. O. Hansson skrev han och ibland lekte han med tanken att han hette Johansson rätt och slätt. Vi förbigår sonens barndom och återser honom som tonåring.

J. O. H. var lite speciell – inte i någon negativ bemärkelse, snarare tvärt om. Han spelade piano och gitarr och han skrev redan som fjortonåring rimmade insändare till SLA, vilka utan undantag refuserades, vilket inte rörde honom i ryggen – det kostade ingenting att försöka. Han snodde brevpapper, kuvert och frimärken från sin fars skrivbord och skrev nya när andan föll på. Fadern märkte svinnet, men låtsades ingenting om, vilket förvånade både fadern och sonen, fast av olika skäl. Växte J. O. och hans syster upp i en harmonisk kärnfamilj? Så såg det nog ut, men det var faktiskt inte bara frid och fröjd.

Det fanns en spänning mellan föräldrarna som inte många utanför familjen kände till och den var främst orsakad av föräldrarnas diametralt olika förhållningssätt till trosfrågor, vilket redan beskrivits ytligt. Kanske förstår vi förhållandet bättre, om vi smygläser en dikt som Jan Olof skrev som femtonåring:

Mor har för vana att tillbe sin Gud.
Önskar hon vore herr gudssonens brud.
Käre, min Jesus, hon viskar så ömt:
Dig har jag älskat. Om dig har jag drömt!

Far har en helt annan känsla för troendet.
Kritiskt han åser det kristliga beroendet:
Jösses, så tröttsamt det är allt det där.
Jäklar anamma, jag är som jag är!

Medan vi ändå är inne på Jan Olofs tonårs- verser, återges ännu en, med en annan vinkling på föräldrarnas relation i hemmets lugna vrår:

Morsan är givmild och farsan är snål.
Han talar tydligt med röst utav stål
och pikar han ger, som husfrid förgör.
Hon, till sitt sinne, är lågmäld och skör.

I morse han kallade morsan för Slösa.
Du tror att vi pengar ur brunnen kan ösa!
Då mumlade mor min ur mungipan detta:
Mulliga mansssvin vill ändå bli mätta!

Kvick var då farsan att detta besvara:
med en sarkasm om den snarstuckna Sara!

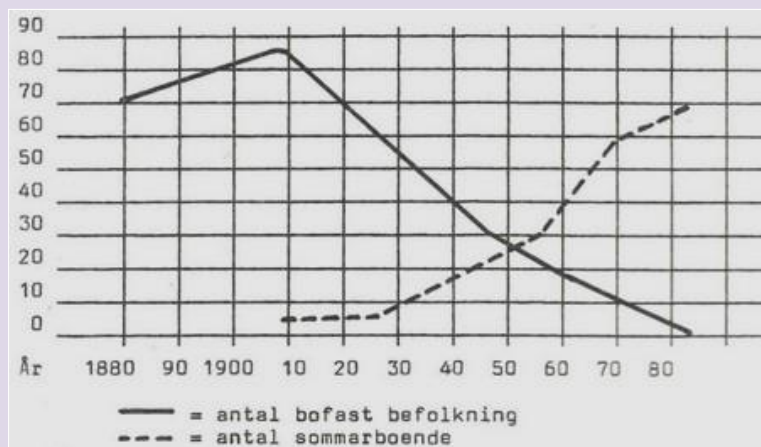
Samtalen brukar gå till på det viset.
Sällan strös rosor. Det ödslas med riset.

Men även om talet är grovkornigt rått,
kan nog förhållandet anses som gott.

Det bör sägas, att det inte var den sortens familjelyrik som unge J. O. skickade till lokaltidningen. Nej, naturligtvis inte. Han var ingen dummerjöns. Insändar- verserna handlade om det offentliga i staden.

BARRUD – EN ÅTERBLICK MOT TUGOTALET

Det här diagrammet från "Barrud en by i Västergötland genom hundra år" (1984) talar ett tydligt språk: Antalet fast bosatta minskade stadigt från år 1910, medan de så kallade sommargästerna blev allt fler.

År 1934 hade till och med Wärns pojkar, Einar och Gunnar, vuxit ur barnskorna - den minste var elva och brodern femton - och byns enda barn hette Lars Fransson (5). På 1910- och 20- talet hade det vimlat av tjejer och pojkar som traskade fram och tillbaka mellan Barrud och Ullsandsmo skola. Nu var det ingen. Föräldrarnas antal hade bara minskat marginellt, en formulering jag genast vill ändra: det handlar om att Hulda Anderssons make, Per Gustaf Andersson, hade avlidit år 1925 och en sådan händelse

må aldrig betecknas som marginell.

Här nere ser vi matriarkatet i Barrud (sent trettital), tillsammans med några besökande släktingar och vänner. Längst bak har det smugit sig in en karl i kretsen av klänningar och kjolar. Det ser ut att vara Gustaf Wärn. (Inte bara ser ut - det är densamme).

De andra föräldrarna i byn levde vidare och blev äldre och deras barn växte upp och blev ungdomar, som snart gifte sig och fick barn – men oftast inte i Barrud och alla gifte sig inte och alla fick inte barn, om det nu ska vara så noga med den beskrivningen. Medelåldern för Barruds föräldrar år 1934 var $(75 + 70 + 65 + 61 + 66 + 48 + 54 + 56 + 45 + 67 + 58) : 11 = 60$ år. Det var en åldrande befolkning, helt enkelt.

I Ullsandsmo (1926) har lärarinnan, Alma Mikaelsson, ställt upp sig med sina elever och sin son, Karl Allan, i främsta ledet.

Vi återgår till år 1934: De där barnen i Ullsandsmo och deras lärarinna har lagt åtta år bakom sig och det är nya tider i Barrud, i Sverige och i utlandet.

Tyskland har hämtat sig och landet går på högvarv, så till den grad att man kollektivt tappar vettet och låter en pajas, en galning, en gaphals och hans smutsbruna gäng klättra så högt att hela hopen får svindel och betar sig därefter. Yrast i mössan av alla är Adolf Hitler. Han börjar kalla sig "Führer" (fy f-n) i augusti månad 1934 och hans gränslöst giriga ledargalenskaper kommer – som vi vet – att sluta först (drygt) tio år senare. Det är sorgliga år som väntar, särskilt på 40- talet, så klart.

Något senare den hösten (1934) utkämpade Sverige och Tyskland en friidrottslandskamp på Stockholms stadion. Sverige vann den bataljen. Heja Sverige, friskt humör! Det var nog ingen i Barrud som brydde sig så mycket om den segern. Man hade viktigare saker att tänka på.

Här blev det snudd på framåtblick, men nu ska vi vända blicken mot decenniet före: det glada tjugotalet, som det brukar kallas, av skäl som är nog så skilda och nog så diversifierade. I Barrud gladde man sig nog mest åt radions ankomst till byn. Den innebar att omvärlden kom närmare, om än förmedlad i knastriga hörlurar, via en kristallmottagare.

Barruds siste knekt, Henning Söder, hade gått bort 1928 och hans hustru, Klara Lovisa (kommen från Mossebokärr) var då avliden sedan åtta år tillbaka. Numera (1934) fanns ingen Söder kvar i Barrud. Nu var det Karl och Ida Andersson och deras fosterdotter Alice som bodde på Knektstället. De hade kommit från Grässjöfallet 1932.

Friförsamlingen i Barrud krympte i takt med folks utflyttning från trakten, men verksamheten – även söndagsskolan – fortsatte som om ingenting hänt. Fast det hade hänt att två av pionjärerna, Gustaf Davidsson och Viktor Moberg, hade avlidit år 1928, respektive 1932. Församlingens mångåriga ordförande, Emil Johansson i Stora Smedsbo, var 75 år gammal, men still going strong.

Folket på Ramsnäs var av tradition knutna till friförsamlingen och bönhuset i Barrud. Så var det med rättarefamiljen Lind runt sekelskiftet och när Johan och Agnes Aronsson - med sju barn - kom som arrendatorer (1929), blev dessa flitiga bönhusbesökare. Bilden på förra sidan togs hos familjen Aronsson år 1930. "Ungdomar från trakten" lyder bildtexten som Birgit (då 17 år) skrivit. Jag är mest imponerad av David Anderssons damasker. Mycket eleganta!

Efter detta besök i Ramsnäs ska vi ta oss tillbaka till Barrud och se hur man hade det på försommaren 1934. Blir det manne något bönhusjubileum och kommer det några sommargäster? Och så får vi inte glömma Långholmen. Giv akt – manöver – lediga.

BARRUD ANNANDAG PINGST (21 Maj)

Att gå runt byn i Barrud var främst en söndagsvana. På vardagarna hade alla fullt upp med än det ena än det andra. Man arbetade från morgon till kväll, med måltiderna som enda avbrott. Middagen serverades klockan ett och det var det viktigaste matmålet. Efter kvällsvarden vid sjutiden på kvällen satte man sig ner med sina handarbeten eller med tidningen tills det var dags att krypa till kojs.

Följande samtal utspelade sig på bygatan i Barrud på eftermiddagen:

God dag på dig! God dag på dig själv. Hur står det till? Tackar som frågar, det knallar och går. Ja, en ska inte klaga. Det finns de som har det värre. Ja, bevars väl. Fast här i byn har vi vad vi behöver? Så sant som det var sagt. Och himlavalvet ändå över! Har bror din varit ute och jagat på sistone? Ja, han går en vända ibland, men mest för ros skull.

Har ni haft näten ute i år? Jo, vi la ut i fredags och tog upp i lördags. Och fångsten var god? Det blev sju sikar och några abborrar. Så pass. Ja, en får vara glad för det en får. Jo, han sa så, baggen, när han var på bettet! Vad jag skulle säga, är det något annat nytt? Ja, vi får nya sommargrannar. Så de har bestämt sig nu, herrskapet från Skövde? Ja. de ska hyra Viktors gamla stuga i sommar. Så den stugan ska bli kaptens- boställe. Ja, knektens är ju inte tillgängligt längre. Nej, fast det skulle nog Söder ha gillat. Att hans ställe hade blivit befordrat, ja. He, he!

Fast, när en tänker efter: Viktor hade också soldatblod i sina ådror. Ja, för Håle. Farfar hans var trumslagare. Och han bodde i Högshult vid den tiden. Ja, inte Viktor, vill säga. Han bodde hela sitt liv i Barrud. Viktor var allt lite stolt över trumslagaren, vill jag minnas. Jo, han förtalte att han hade trummat i kriget mot Napoleon. Ja, då va vôle m' ät då mä. Ja, tiden går. Det där var för hundra år sedan och mer till. Undrar om de har trumslagare än idag. Nä, det tror jag inte. Nu för tiden är det nog andra takter. Ja, det är nog så sant det. Har I hört något från Amerika? Det är ett tag sedan. Vi hade brev i julas. Har ni? Nä, di är inte så mycket för att skriva och inte vi heller. Nä, nä. Det är som det är. Var och en har sitt.

En skulle kanske börja tänka på och gå hemåt. En skulle nog det. Det skymmer snart. Du får hälsa hem. Sammaledes. Adjö med dig. Adjö, adjö.

SKÖVDE SAMMA DAG – DEN 21 MAJ

Familjen Hansson har en egen bil – en Ford, 1932 års modell, kommen som en skänk från ovan (direkt från Amerika) året före. Det låter som en saga, men fakta överträffar emellanåt dikten och så här låg det till.

Hans O. Hansson kom från rätt så enkla förhållanden, vilket hans far sannolikt skulle betraktat som skitsnack. I ska inte tro att det var så enkelt alla gånger att vara lokförare, skulle han förmodligen sagt. Men pappan var således lokförare, stationerad på Europas största smalspåriga järnvägsstation – Skara. Han körde ånglok i alla möjliga väderstreck, men Skara var hans hemvist och han var uppvuxen i en liten banvaktarstuga nära Axvall och inte så långt från Lundsbrunn.

Skara järnvägsstation – en dåtida metropol.

American Beauty, årsmodell 1932.

Hans (Hanssons) farföräldrar hade två söner, av vilka – som vi vet – en blev professionell ånglokspendlare mellan Skara och omgivningarna, medan den andre sonen emigrerade till Amerika i slutet av 1880- talet. Denne blev entreprenör och framgångsrik, så till den grad att han vare sig hade tid att bilda familj eller hålla kontakt med släktingarna i Sverige. År 1932, på hösten, kom det telegram till kapten Hansson att han, som varande ende levande släkting (brorsson) var arvtagare. Detta förändrade familjen Hanssons livsbetingelser i grunden.

Farbroderns fastigheter kunde ju inte överbringas till Skövde men en ringa begagnad bil skeppades till Sverige, (symboliskt) lastad med massor av amerikanska dollar. Familjen kom helt enkelt på grön kvist, när den höstens och vinterns pappersfixande var över. Det var i den vevan som kapten Hansson började tänka investeringar. Han hade ingen tanke på att säga upp sig. Det skulle framstå som löjligt, tänkte han, men man kunde ju kosta på sig en del.

Hans O. Hansson var faktiskt lite naiv till sin läggning. Inte bara det att han tyckte det var kul att leka krig (för det tyckte väl alla militärer, som hans hustru ibland antydde). Nej, han var barnsligt förtjust i att göra överraskande saker. De flesta av dessa, hans påhitt, blev aldrig förverkligade, men somliga blev det. Om man skulle ta och köpa sig en liten ö, tänkte han – eller rättare sagt en holme, skulle inte det vara fantastiskt? Han ställde denna fråga till sig själv. Hade han samrått med familjen, visste han att svaret skulle bli överseende leenden och samfälliga avslagsyrkanden. Så han grunnade på egen hand, tog kontakt med knekten Söders grannar i Barrud och resten har vi redan fått veta.

Nu, på våren/ försommaren 1934 har familjen varit i Barrud för tredje gången, senast i dag (21 maj) och skrivit ett hyreskontrakt: Fyra månader i möblerad stuga i byn Barrud, tillträde den 15 juni, klockan 12.00 ☺ Nej, inget klockslag, även om kapten Hansson var en punktlig person. Och i sjön Unden ligger Långholmen eller Long Island, som arbetsnamnet blivit, detta för att ära den avlidne Uncen Per, over there, i Amerika.

Bland Hans O. Hanssons kollegor är det många som hyser aktning för allt som sker i Tyskland, oavsett vem eller vilka det är som har makten. Vår man på Skaraborgs regemente delar inte dessa åsikter. Han hatar nazisterna – han gillar inte kommunisterna heller - han vet inte riktigt varför, eller snarare: han gör sig inte besväret att reda ut sina tankar om detta. Han går på magkänsla och han litar på den. I dessa frågor har han odelat stöd av den övriga familjen. Apropos familjen: Hur går det för unge J. O. Hansson? Tack bra. Han har just skrivit en stump:

FRITT EFTER FILOSOFEN CARTESIUS

Far funderar:

Om jag kan tänka, så finns jag faktiskt till.
Om jag vill skänka, så får du vad du vill.
Om jag kan kränka, så är jag inte snäll.
Om du ses dänka, så stryker du i kväll.

Mor tänker:

Om jag kan blänka, jag skiner som en sol.
Om jag vill mig bänka, så väljer jag en stol.
Om jag blir din änka, blir du ej änkeman.
Tanken kan, kantänka, bara vara sann?

Unge Hansson vet inte vad han ska bli när han blir större. Han tog studenten med goda betyg året före och håller som bäst på att avverka ett sabbatsår. Det börjar bli dags att bestämma sig. Han vet med bestämdhet att han inte ska göra någon militär karriär. Kanske blir det Uppsala, kanske blir det Lund, kanske blir det Long Island i Barrud!

Dottern, Anna Maria och hennes fänrik Henrik har en plan: Han ska bli kapten, som sin far och svärfar. Hon ska bli majorska - - - med tiden, hoppas hon. Först ska hon bli lärarinna, som sin mor, fast på ett högre plan, om man säger så. Hon tänker bli adjunkt!

Så vet vi lite mera om den familj som ska komma till Barrud snart. Än vet de inte så mycket om varandra, de bofasta och sommargästerna, så det är med viss spänning man ser fram emot det som komma skall. Troligen är

den spänningen mest påtaglig i Barrud. Det är inte så lätt att veta hur man ska bete sig i sällskap med fint folk. Måste en stå i givakt, när en talar med dom? Nej, det ska en väl inte behöva. De är ju i alla fall lediga.

SÖNDAGEN DEN 10 JUNI I BARRUD

Det börjar bli hög tid nu att tänka på bönhusets fyrtioårsdag. År 1894 invigdes huset – inte med så mycket pompa och ståt, kan man tänka, ty excesser, även antydning till dylika, ansågs opassande vid den tiden och därvidlag har ingenting förändrats. Om det över huvud taget ska firas, ska det ske med måtta och sans, tänker de som fått uppdraget att planera evenemanget. Festkommittén består av Emil Johansson i Smedsbol, och hans dotter Agda samt Hanna Eriksson och Per- Adolf Carlsson, båda från Barrud. Nu stannar denna kvartett kvar i bönhuset efter söndagsgudstjänsten och nu är frågan: den första söndagen i augusti, skulle det kunna passa?

Per- Adolf begär ordet: Vad jag skulle säga - - - som bekant för alla och envar ska vi ha vårt sommarmöte den tredje söndan i näste måne - - - skulle det inte räcka med dä? Den som leder dä mötet kan väl, om så tyckes, nämna som i förbigående att huset har stått här i jämna fyrtio år. Det där med att fira gamla hus tjänar, enligt mitt tycke, inte något till. Hur skulle det se ut om alla här i byn ställde till med kalas, så snart deras boningshus fyllde jämna år? Det skulle bli ett evinnerligt firande, Nu talar vi, förstår sig, om ett Herrens hus, men det gör egentligen, tycker jag, ingen skillnad. Att fira takstolskalas är en sak. Det kan nog ha sitt berättigande och minns jag inte fel, så hade vi ett sånt kalas på hösten 93. Nej, även om det hus vi besitter är att betrakta som ett Herrans hus, så menar jag att vi hedrar det varje gång vi går hit. Något ytterligare manifesterande behövs inte - - - det är min mening och jag tror jag talar för många fler här i byn.

De närvarande satt stumma en stund. Ingen hade någonsin hört Per- Adolf säga så många ord i sträck och med sådan övertygelse. Emil Johansson, Agda Johansson och Hanna Eriksson nickade emellertid instämmande och alla anslöt sig till föregående talareshållning i frågan - - - och så var det födelsedagskalaset avklarat i en handvändning.

SAMTAL PÅ BYGATAN DEN 17 JUNI

Tänk om någon hade monterat upp en bandspelare på bygatan i Barrud. Så många intressanta samtal det skulle ha funnits att lyssna på. Fast det faller på sin egen orimlighet. Jag måste tala om för nutidens degenererade medie- slukare att inte ens de gamla antika Tandberg- bandspelarna fanns i den tid, där vi befinner oss. Radio fanns, men den förmedlade enväskommunikation i hörlurar och ingenting annat.

Nej, men se god dag, hur lever livet med en sådan herre? Herre och herre, he, he. Det går som smort. Och själv då? När jag var i din ålder, behövdes det nog ingen smörja. Nu knarrar det både här och där, he, he. Börjar det inte bli dags för morkullorna att flyga snart, hör du, du? Jo, de flyger nog och far morkullorna, men jag förstår vad du menar. Du tänker allt med bössan, du. En sak vet jag. Här i Barrud är det skottår alla år!

Har du träffat någon av Långholmarna? Jag träffade sonen i går. Han heter

J. O. sa han. Vad är det för sorts namn? Det är bara förnamnet. Han heter Hansson, som herr officeren själv, i efternamn. Jasså, på det viset. Han, sonen, är väl i din ålder ungefär. Ja, det kan nog tänkas att han är det, på ett ungefär. Vet du om de har skaffat någon båt än? Sonen sa att de hade fått löfte av Wärn att låna hans båt. Jag tror att de ska få sin mjölk av Wärn också. Jasså du, så fint folk dricker mjölk de med. Dricker och dricker - mjölk behöver alla som ska laga mat. Ja, det är klart. Jag lagar inte så mycket mat, men äter gör jag som en ox, ha, ha.

Sa han något om vad de har för planer med Långholmen? Nä, inte ett knäpp och jag ville inte spörja. En vill inte framstå som nyfiken. Nä, det vill ju ingen och ändå är vi alla mer än lovligt förvetna, eller hur? Kan så vara. Ja, en undrar ju om de tänker bygga på holmen. Det blir väl ett långhus, i så fall, he, he. Och grund har dom ju redan. Ja, i alla fall utanför Långholmen. Där vimlar det av grund. Du är rolig, du. Men nu är jag orolig för att jag kommer för sent till eftermiddagskaffet. Där sa du ett sant ord. Adjö med dig. Adjö, adjö.

J. O. H. - ENSAM SOMMARGÄST

Han kom som en åskskur en juniafton - som en blixtnadredade han in i byn och rattade den finfina Forden med en nonchalans som var typisk för den som trodde att körkortet var avsett att visa en bild av innehavaren - och ingenting annat. Hade han bråttom? Inte ett dugg. Men för unga herrar i hans ålder fanns inga låga växlar. Det var full gas från början till slut och tvårbroms, när resan var slut.

Ensam i fullastad farkost stormade således J. O. Hansson in i byn fredagen den 22 juni om aftonen. Han skulle nu kratta manegen, som hans far gett honom order om, under en dryg vecka och därefter skulle han hämta kaptenen och kaptenskan i staden Skövde. Avsikten var att huset skulle vara så pass iordningsställt att familjen kunde bo som (fint) folk på sitt sommarnöje. J. O. tog Viktors gamla stuga i besittning och han använde hela lördagen (midsommardagen) till att sopa och skura och han var mycket tillfreds med sin insats. Det såg riktigt skapligt ut, tyckte han själv och ingen annan kunde, tills vidare, vare sig bekräfta eller motsäga hans uppfattning.

J. O. Hansson hade aldrig vistats på något så kallat sommarnöje. När nu storstädningen var avklarad, tog han en promenad. Det var en vacker afton och ett stort lugn vilade över byn. Vad hade folk för sig? Han såg inte en enda människa. Han vek av åt vänster och var snart framme vid det som troligen var byns centrum. Hade det varit i stan, tänkte han, skulle det nog legat en kiosk här, där byns ungdomar hängde en kväll som denna. Första livstecknet kom från en trädgård strax intill. Glada skratt och unga, kvinnliga röster, som emellertid tonades ner när han kom närmare. Ett avmätt god afton bemöttes med blyga önskingar om det samma och så var det inte mer med det. Han gick vidare, vek av åt höger, kom fram till byns bönhus och slog sig ner på trätrappan och tog in kvällsstämningen. Lugnet som var så utbrett över nejden, att han kunde höra sin egen andning.

När han suttit där en god stund (en i alla bemärkelser god), kom de båda tjejkarna (son han tänkte) eller töserna (som de själva såg sig som) gående. Viskande närmade de sig och hälsade än en gång något ohörbart och blev

stående, liksom rådlösa ett stycke bort. Den här trappan är inte utsåld, ropade han helt hurtigt och fortsatte: ja, jag menar det finns plats för fler. Kom och sitt ner, vet ja. Efter diverse argument för och emot det passande/opassande i att anta hans erbjudande, bestämde de sig ändå för att tacka ja och så satt de där en timme, eller mer och utbytte erfarenheter om än det ena, än det andra. Den unge killen och de båda töserna gick så hem till sig och alla, var och en på sitt sätt, tyckte om detta slumpartade (?) möte på trappan till Barruds bönhus.

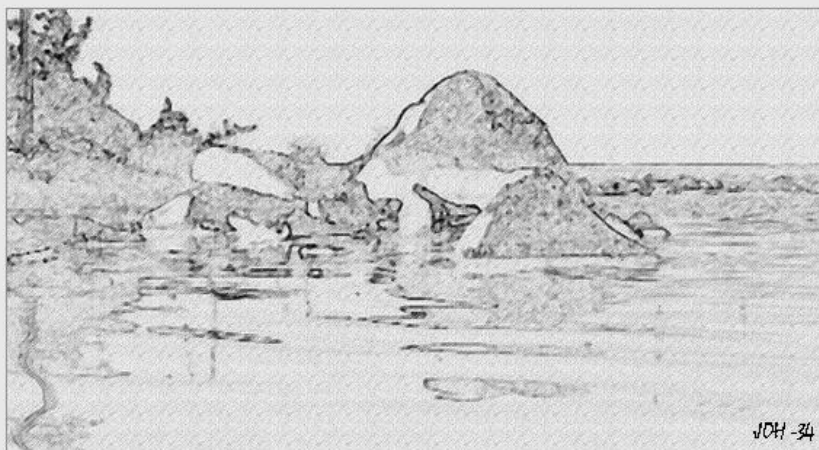
På kvällen låg J. O. Hansson i sin säng och funderade: Vad gör man nu då?. Fördriver tiden, svarade hans intuition. Med vad då? Något som berikar och skänker avkoppling. Lär känna omgivningarna. Tar en titt på Holmen. Tar ett bad. Sitter i solen och mediterar. Avundsvärd tillvaro, tänkte han, tog fram medhavd gårdagstidning, läste ett par rubriker och somnade som en stock – fast på det viset sov man kanske inte i hans kretsar. Möjligen som en stolpe, som en lyktstolpe? Man vet inte. I alla fall vaknade han, pigg och glad, fri såsom fågeln i morgonstunden, hungrig som en varg, men hans mor hade varit klok som en uggla och skickat med honom mat för en vecka, så inom kort kände han sig stark som en björn, vig som en katt. Tyst som en mus lämnade han huset, kastade en blick på vrålåket (Forden) och spatserade stolt som en tupp ut på en upptäcktsfärd.

J. O. Hansson var en spelevink – om man därmed menar en som tycker om att spela musik, fast det brukar man ju inte mena och han uppfyllde även kriterierna för den gängse betydelsen. I Barrud kallades man spjuver, om man var som unge Hansson. Han var också erkänt (av sin lärare) duktig på att teckna och att rita av saker och ting. Visst var han amatör, ingen tvekan, men ibland hade han vågat sig på att dekorera sina insändare till SLA med någon illustration, vilket inte påverkat tidningens lust att publicera hans inskickade bidrag (och faderns bidrag redan är känt).

Mot kvällen, med block i handen och pennor i fickan, gick han ner till sjön och fann en udde som han gillade. Han blev kvar där ända till solnedgången och tecknade naturen, med blyertspenna på vitt (ljusgrått) papper. Han kunde skåda Långholmen i hela sin längd på andra sidan viken och det

fanns en hel hopar holmar. Han visste inte vad de hette, om de över huvud taget hade några namn. Det var särskilt en som var iögonfallande. Den såg ut att vara tämligen rund till formen och relativt stor, med massor av fiskmåsar som kretsade och gapade i luften där ute i havsbandet. Nå ja, hav och hav. Havsbandet, funderade han, varför heter det så? Sjöband finns inte, såvitt jag vet! Jag måste fråga far varför han inte köpte den holmen, tänkte han. Den verkar mera ståndsmässig på något vis. Fast nu är jag nog styv i korken. Bättre att styra tankarna och stegen mot nya mål.

Nästa förmiddag slutförde unge Hansson sina verk. Det är då inte några konstverk, konstaterade han. Snarare illustrationer till en tämligen sysslolös sommargästs verksamhet. Jag har städat och gjort två teckningar, summerade han. Nu får jag nog försöka bekanta mig lite med grannarna. Jag kanske kan hjälpa till med något, vad det skulle kunna vara.

Han gick till närmaste grannarna. Nu kommer han allt lagom, hälsade August Karlsson, som satt i trädgården tillsammans med sin Emma. Sonen Alex anslöt och Margit kom med kaffepannan och hällde upp. Skulle det smaka med en kopp? Det skulle det, tack så mycket – och så utvecklades ett något trögt samtal, som handlade om väder och vind och utsikter beträffande detsamma för resten av veckan. Besökaren fick veta att en kossa hade fått en kalv veckan före och att han kunde få smaka en bit kalvost, om han så önskade. Utan att veta vad han tackade nej till, avböjde Hansson med hänvisning till att det han redan fått (en bulle och en sockerkaksskiva) var mer än nog. Tack, adjö och på återseende!

Under förmiddagen hann Hansson med att besöka familjerna Eriksson, Andersson, Carlsson och Wärn och samtalen blev som de blev. Många var sysselsatta på sina åkrar med att hacka och gräva och harva, men avbröt sina sysslor och samtalade några minuter, artigt och återhållsamt. Tillbaka i sitt (av fadern) hyrda tjäll, var han nöjd med sig själv. Artighetsvisiterna hade förflötit utan att han gjort bort sig, trodde han.

Mot aftonen gick han till Wärn, fick besked om var nyckeln till båthuset var gömd, hittade nyckeln, hittade hänglåset, sköt ut båten och satte sig vid årorna. Han hade aldrig rott en båt förut, men fann det lättare än han trott.

Visserligen ville händerna krocka under årtagen och inte rodde han rakt, men vad spelade det för roll. Han hade ett mål och han nådde detta inom kort men det var inte så lätt att hitta en hamn. Det fanns en massa osynliga (även om vattnet var väldigt klart) undervattensskär och först på tredje försöket kom han så nära, att han kunde ta sig någorlunda torrskodd i land. I ryggsäcken hade han papper, penna och lite underkläder samt badbyxor.

Det kändes högtidligt, tyckte han. att befinna sig på egen (fars) mark. Han blev förvånad över att det växte så mycket på holmen. Där fanns både barr- och lövträd, buskar och snår och däremellan gräs, örter och mossor. Han väjde för grenar och vass och knixade sig runt holmen i maklig takt och tyckte särskilt bra om det han såg österut. Där låg en fjärd utbredd och den sträckte sig mot en mäktig sandstrand norröver. Den måste vara minst en kilometer, beräknade han.

Under hans botaniserande på holmen hade det hänt något tråkigt. Båtrackaren hade glidit ut i sjön och nu låg den och guppade så förargligt väl hundra meter från holmen. Det var som om det jädrans flytetyget fått hemlängtan, ty utan roddare drev det nu mot det båthus som var dess vanliga plats. Unge Hansson satte sig på närmaste sten och begrundade sitt öde. Vad ska Wärn säga om båten kommer i hamn utan roddare? Han tror kanske att jag drunknat. Det vore just ett snyggt slut på mitt sommarnöje!

Vad gör jag nu då? Alltså: Man behöver inte ha tagit simborgarmärket för att komma iland. Det är ett sund mellan Långholmen och fastlandet, kanske trettio meter, så det är en smal sak att överbrygga. No problems! Men jag kan ju inte simma med kläderna på. "Bättre trådlös än rådlös". Unge Hansson började klä av sig. Så bra att han tagit med sig badbyxor, vilket han gjort bara ifall att - - - och nu hade sannerligen "i fall att" inträffat. Han stod i färdigställning, utrustad med ryggsäck (packad med skor och kläder) och tänkte: Så här känns det nog för en fallskärmshoppare, just före uthoppet.

Hoppsan! Men vad nu då. På stranden står de två tjejerna han träffat kvällen före. Lika blyga och lika fnittriga – och lika snygga, tänkte han. God afton, beauties! Go kväll! Vad har han i ryggsäcken? Där förvarar jag min frack och höga hatt, skämtade han. På det viset! Hur kom han ut på holmen? I en lånad båt. Och var är båten? Troligen där den ska vara. I båthuset? Kanske, kanske inte. Han vet inte? Nej, han vet inte och han vill inte veta och nu börjar han frysa. Vill han ha hjälp? Hjälp med vad, att stryka fracken, ha, ha? Att komma iland. Hur då? Om han skickar en SOS- signal, kan det ju tänkas att någon hör detta anrop. OK, han tyckte tanken var kul och visslade tre korta, tre långa, tre korta. Det var bara han själv som förstod innebörden. Flickorna trodde bara att det var ännu ett utslag av en halvknäpp sommargästs infall.

Samtalet tog emellertid en allvarigare vändning. De båda barrudstösarna (av vilka den ena var bofast och den andra inte) ville verkligen hjälpa till. De hittade Wärns roddbåt, som drivit i land vid Notängen, hämtade den strandsatte sommargästen. Sedan satt denne i aktern, medan tjejerna (ur hans synvinkel), töserna (ur deras egen), lugnt och sansat skötte årorna. Unge Hansson skämdes lite, men kände sig ändå nöjd. Har man tagit fan i båten, får man ro honom iland, tänkte han. Vad töserna tänkte försökte han inte förstå.

SAMTAL PÅ BYGATAN DEN 8 JULI

God dag på dig! God dag, god dag! Jasså du är ute och tar dig en vända i regnet. Ja, en kan inte ligga på sofflocket hele dan. Nä, det är bara han, vad heter han nu - - - Kronblom, som tar sig sådana friheter. Jasså, du läser sån djupsinnig litteratur. Jo, en får ju bilda sig så gott det går, he, he. Vad jag tänkte säga, har du något nytt att förtälja? Nä, det nya, det är väl de nya (sommargästerna), men de gör inte så mycket väsen av sig. Det verkar att vara rekorderligt folk. Ni träffar dem väl dagligen, när de hämtar mjölken? Jo, men det blir inte så mycket sagt, De verkar nöjda. Ja, fattas bara, så bra som de har det. De behöver inte dra på sig blåblusen och knoga. Nä, nä, de kopplar av hela dagarna, en frågar sig från vad. Jo, det kan en allt fråga sig. Vad jag skulle säga, det verkar som att det ska bli förlovningsskalas hos Karlssönerna. Säger du det, är det på det viset? Ja, se om det är på det viset, det är jag okunnig om, men kalas ska det bli. Är ni bjudna? Nej, bevars väl, inte är vi bjudna. Det är nog bara släktingarna. Dotera fyller år också, så de slår nog ihop det till ett kalas. Har du träffat mågen? Bara som hastigast. Han är från Mossebo. Ja, han är ju det. Det dög inte med någon i den här byn, he, he. Det har jag ingen uppfattning om. Det verkar vara en hygglig karl. Ja, fattas bara. Han är rallare, tror jag. Är han det? Ja, inte vid järnvägen, utan vid den vanlige vägen, om en säger så. Jasså, jag trodde han var lantbrukare. Ja, han är nog både ock. Undrar om de ska bosätta sig här. Ja, det kan en undra.

Ack, ack, ack, Här står vi och spekulerar. En får väl ta sig hemåt och se om Malin har något gott att erbjuda. Ja, en får väl det. Vi har alla en Malin i huset – he, he - vilket vi vill eller inte, höll jag på att säga. Så sant som det var sagt, adjö med dig. Adjöken, adjöken - glöm inte att ta till höger borta i kröken!

SOMMARGÄSTERNA BJÖD TILL DEN 15 JULI

Nu på söndag har vi varit här i två veckor, sa fru Hansson. Vi borde kanske bjuda hit grannarna på lite kaffe med dopp. Ska det vara nödvändigt? gnällde Hans O. Hansson och vände blad i den bok han just börjat läsa. Vad läser du, frågade hustrun. "Krigsmans erinran", ha, ha, skämtade maken. Ska det vara nödvändigt? kontrade maken som inte alltid, vare sig förstod eller uppskattade hans skämt. Nej, inte fan sitter jag på semestern och läser sådan smörja. Bättre upp: "Krig och fred" av Leo Tolstoj. Det var värst! Är den bra? Omslaget är bra, så ock förordet, som jag avslutade i samma stund som du kom med ditt påfund. Du menar bjudningen? Nej. Jag menar - - - han hejdade sig och lyckades med viss ansträngning avstå från att säga det han tänkte, att - - - nå, strunt i det. Han läste vidare. Såg han nöjd ut, berodde det på att han var tillfreds med att vara så

självbehärskad. Än en gång uppfyllde han ett semesterlöfte: att vara foglig.

Kapten Hansson ville gärna ha sista ordet i alla sammanhang, men under semestern hade han bemödat sig att vara så mycket som möjligt till lags. Har man semester, så har man, sa han, utan att riktigt känna igen sig själv. Han hade verkligen kopplat av i en dryg vecka. Han hade inte ens rakat sig, vilket kändes ovanligt, men – som sagt - har man semester, så har man.

Familjen trivs förträffligt. Även dottern Anna Maria har kommit, för att stanna en vecka. Fästmannen fick snällt stanna i stan (på grund av tjänsteåligganden) och det tyckte föräldrarna var bra. Inte för att de missunnade den blivande mågen att vistas i det gröna, men – som fru Hansson sa – nu kan vi fyra rå om varandra, så som vi gjorde förr i tiden. Dottern och sonen log överseende, medvetna om att familjens sammanhållning kanske inte alltid hade varit perfekt på alla punkter.

Vad gällde Långholmen, ägnade kapten Hansson, denna sin ägodel bara förströdd uppmärksamhet. I våras hade han haft storartade planer, men allteftersom tiden gick svalnade hans entusiasm. Medan de var kvar i stan och holmen kommit på tal, hade han glidit undan och menat att man skulle vänta till sommaren och projektera på plats. Nu, när man var på platsen – i alla fall inte så långt ifrån – ville han fortfarande inte ta tag i frågan på allvar. Long Island ligger där den ligger, sa han, let us wait and see, som uncle Per skulle sagt och dessutom: Har man semester, så har man!

Fast en dag hade familjen Hansson lånat Wärns båt och rott ut till holmen. De medförde matsäckskorg och tänkte sig en picknick i det gröna ute på sin obebodda ö. Hans O. Hansson ansåg sig som självskriven kapten på skutan och han satt i aktern och gav sonen (roddaren) instruktioner. Unge Hansson hade övat en del, så han var inte alls så tafatt längre och hans far var en renodlad landkrabba som visserligen lärt sig vad styrbord, babord, akter, för och durk var för något. Nu briljerade han, så gott han kunde, och instruerade sonen som den värste sjöbjörn: lite mera babord, inte så mycket, sten för över, väja något styrbord, så ja, varligt framåt – det finns en vik där inne, nej fan, inte den viken, mera babord.

Unge Hansson hade sitt misslyckade besök härförleden i minnet och blev osäker. Faderns upprepade styrbord/ babord- order skapade förvirring och han gjorde precis tvärtom, vilket dock visade sig vara varken bättre eller sämre alternativ. Det var tydligt att familjen Hansson hade förvärvat en väldigt otillgänglig holme. Alla de där osynliga grynnorna strax under vattenytan, ingick de också i köpet, undrade hustrun så försynt som hennes undringar brukade framställas. Intressant, tyckte dottern. I så fall är vi kanske redan på eget territorialvatten, så vi kan kanske ankra båten här och känna oss som hemma. Kapten Hansson fnös.

Utan ytterligare instruktioner lyckades roddaren få båten ut på lite djupare vatten och en stund senare syntes fyra personer sitta på en berghäll bara ett stenkast eller två, söder om Långholmen. Barrudsborna kallade den klippholmen för Blåsareberget, men det visste inte sommargästerna och dessutom gjorde den inte skäl för namnet den dagen, eftersom det var kav lugnt såväl till lands som till sjöss. Familjen intog sin medhavda lunch under tystnad, medan man underhölls av en mängd måsar, som uttryckte sitt missnöje med inkräktarnas därvaro. Jävla skrikhalsar, muttrade kapten Hansson, men det hörde varken måsarna eller matsäcks- ätarna på holmen.

Trots oväsendet stannade familjen i timmar där ute. Ingen kastade en enda blick mot Långholmen, deras egen domän i denna sköna insjöns arkipelag. Har man semester, så har man – tänkte de kanske.

Välkomna till oss på eftermiddagskaffe med dopp, söndag klockan tre!

Kapten Hansson gick själv runt till grannarna och upprepade denna inbjudan och den hörsammades av alla. Det kom gäster från alla ställena. Tjugotvå sommarklädda barrudsbor närmade sig Viktors ställe, Ingen ville komma först (det verkade nog för angeläget) och ingen ville komma sist (det verkade nog oartigt), så folk samlades vid August Karlssons ladugård och sedan gick man som i gåsmarsch den korta biten till sommargästerna. Fru Hansson var väl förberedd. Hon hade fått löfte av Hanna Eriksson att låna porslin i bönhuset och kaffebröd hade införskaffats dagen före i Hova, dit man i alla fall haft ärenden (oklart vilka) att uträtta.

Stämningen var god. Värden själv bemödade sig om ett vårdat språk, väl medveten om besökarnas känslighet på det området. För att lätta upp kalaslunken vågade han sig ändå på att berätta några anekdoter från sina hemtrakter – den här till exempel:

- I min hemby fanns det en härdig man. Det fanns nog flera, men denne var lite speciell. Enligt ryktet gav han sin fru en träsked av renaste ene, täljd och putsad av honom själv, på födelsedagarna.
- En gång, på ett julkalas i byn, då de flestas tungor var förlösta, blev snidaren tillfrågad, om det var sant, som det sades, att han förärade frun en egen- täljd present på hennes födelsedag. Mannen, som var NTO- are och därmed nykter, blev lite förlägen, men hans fru, som alltid var både nykter och nyter, svarade i hans ställe: Jo, så är det. Och inte nog med det. Han sjunger för mig också. Det är samma visa varenda gång! Vad sjunger han? frågade någon. Jo, nu ska ni få höra. Han sjunger (och Hansson sjöng verkligen): Ja. må hon sleval! Ja, må hon sleval! Ja, må hon sleval uti hundra år!

Gustaf Wärn skrattade hejdlöst och slog sig på knäna. Hans hulda maka hyssjade lite diskret och log overseende. De andra var mera behärskade, men alla gömde och begrundande denna sång av kapten Hansson i sina hjärtan. Minns du när kapten berättade sina historier? frågade man varandra senare. Jo då. Ingen hade glömt – ha, ha.

Två timmar senare sågs emellertid gästerna knalla hemåt, mätta och belåtna. Alla var överens om att det var ett kalas som hette duga. Veckan därefter var samtalsämnet givet. Man utvärderade familjen Hansson stora generositet. Kaptenen fick mest rosor, eftersom alla överraskades av dennes lättsamma ton och dråpliga formuleringsförmåga. Man hade gått dit i tron att möta en råbarkad gaphals (generalisering), men mött en ödmjuk, vältalig, lågmäld och underhållande person som fått dem att skratta hjärtligt och att trivas. Fru Hansson befanns vara just så vän och godsint som de trodde och deras dotter och son var så välartade och trevliga de också. Fina sommargäster!

Hos familjen Hansson var omdömena mera återhållna, men positiva. Visst var det bra, sa fru Hansson, att vi kom oss för att bjuda in grannarna. Ungdomarna nickade bifall. För deras far var detta ett avslutat kapitel. Han vände blad, började just ett nytt (kapitel) i Tolstojs "Krig och fred" och

mumlade i det, dagen till ära, avrakade skägget: Det är smällar man får ta, som vi brukar säga på regementet. Men har man semester, så har man.

BARRUD - SÖNDAGEN DEN 22 JULI

Midsommar var inte sommarens höjdpunkt i Barrud. Det var ingen som hade en tanke på att resa en midsommarstång och hade någon sagt till trettioalets barrudsbör, att det femtio år senare skulle vara skick och sed att spika ihop ett träkors (av hässjevirke) och bekläda detsamma med kvistar av björk och hänga blomstrande kransar på detta kors samt gräva en grop och däri nedsätta och stadga hela härligheten, på ängen utanför bönhuset, skulle det betraktats som en utopi, lika osannolik som att Barruds friförsamling skulle få Nobels fredspris för sina insatser i fredens tjänst.

Nej – sommarens Helg (med stort H), var den söndag, då församlingen hade sitt Sommarmöte (med stort S). Det var en angelägenhet för hela byn och omnejden, oavsett om man var medlemmar eller inte. Det var som en Hembygdsfest (med stort H – igen) och Hemvändardag (just det). Det var fest. Den här gången var det lite extra Högtidligt (-), eftersom det gått jämnt fyrtio år sedan huset invigdes. Man hade planerat att fira detta i särskild ordning, men bestämt sig för att låta jubileet bli en del av sommarmötet.

Man hade tur med vädret. Församlingsordföranden Emil Johansson tolkade detta i sitt inledningsanförande som en Guds gåva till församlingen. Bönhuset var fullsatt. Två smäckra björkar i fonden spred en behaglig och frisk doft av sommar. Folk kom i ljusa kläder och med ljusa sinnen och det var frid och fröjd för hela slanten. Ett genomgående tema för mötet var tacksamhet. Detta ord yttrades gång på gång av alla talare som avlöste varandra där framme. Predikanter från andra friförsamlingar talade sig varma för församlingen i Barrud som varande föredömligt rättrogen och renlärig och fri från varje form av kätteri och gudlöshet. Gränsen till förhävelse låg nära, men överskreds icke, enligt de inblandades tycke.

Familjen Hansson var där: Fadern, sonen och den heliga moderna, som kaptenen skämtade på ditvägen. Som vanligt fann fru Hansson (född i en prästgård) hans skämt föga roande, snarare plumpt. Men hon höll god min, söndagsfriden till ära. Sara Magdalena Hansson var, som vi vet, religiöst sinnad – inte bara på söndagarna. Hon var i hög grad troende och nu hade hon till råga på detta namnsdag – två gånger till och med. Det var Sara på torsdagen och Magdalena nu på söndagen. Det var mitt i den så kallade fruntimmersveckan, hur nu en söndag kunde vara mitt i veckan. Men ni fattar och gör ni inte det så vill ni inte.

I det sammanhanget kan man nämna något mer om almanackan. På landsbygden, som i Barrud, hade man en formell almanacka och en informell: den gamla Bondepraktikan. Den gavs visserligen inte ut längre, men alla hushåll hade minst fyra böcker: Bibeln, Katekesen, Psalmboken (kanske Sions sånger eller något i den stilen) samt Bondepraktikan. Alla visste att den senare till stor del bestod av hokus, pokus och var mest på skoj, men det hindrade inte folk från att citera den och kanske till och med tro på vissa saker. Det var väderspådomarna som väckte mest intresse. "Ger Erik ax, ger Olof kaka" är ett av de mera kända.

Nu var det så vist ordnat att Olof skulle inträffa nästa söndag. Skulle det betyda? Ja, det skulle det – men fan tro´ t – som kapten Hansson skulle sagt, om han inte just nu suttit i Bönhuset. (Har man semester, så har man).

Det blev ett minnesvärt möte. Sara Hansson - som vi nästan tappade bort i föregående almanackssnack – hade redan söndagen före (vid kaffebjudningen) talat med Hanna Eriksson och erbjudit sina tjänster, om hon kanske kunde vara till hjälp. Hon trodde också att sonen ville medverka på något sätt. Damerna hade därefter träffats varje dag, tillsammans med sonen (inte varje dag) och planerat. Sara spelade ju orgel och unge Hansson reste ingestans utan sin gitarr, så kanske att . .

När mötet i bönhuset kommit halvvägs – och kaffepausen inte var långt borta – presenterades J. O. Hansson. Han ville nu ha godheten – Herren vare tack och lov – att framföra en egenvald sång som icke stod att finna i församlingens sångbok, ej heller i kyrkans psalmbok, men som förhoppningsvis kunde stämma till eftertanke denna vackra söndag eftermiddag. Kära vänner, vi ska bevittna en premiär i vårt bönhus.

Unge Hansson var helt avspänd, solbränd efter veckorna i Barrud och klädd helt i vitt. Kapten Hansson satte sig lite rakare i ryggen på sin plats och fru Hansson såg förväntansfull och aningen stolt ut, där hon satt bredvid sin make. Det var mycket tyst i salen. Solstrålar smög sig in här och var och bländade någon som lyfte handen till skydd och så någon annan som blev utsatt för en ny solkatt, som glimmade till och gick upp i intet..

Några ackord på gitarren och en varm, behaglig barytonröst började trollbinda några, medan andra uppfattade det som ett nummer bland andra, i väntan på det välsignade kaffet:

Omkring tiggarn från Luossa satt allt folket i en ring / och vid lägerelden hörde de hans sång. / Och om bettlare och vägmän och om underbara ting, / och om sin längtan sjöng han hela natten lång.

/ Det är något bortom bergen, bortom blommorna och sången, / det är något bakom stjärnor, bakom heta hjärtat mitt. / Hören - något går och viskar, går och lockar mig och beder: / Kom till oss, ty denna jorden den är icke riket ditt!

Jag har lyssnat till de stillsamma böljeslag mot strand, / om de vildaste havens vila har jag drömt. / Och i anden har jag ilat mot de formlösa land, / där det käraste vi kände skall bli glömt.

Till en vild och evig längtan föddes vi av mödrar bleka, / ur bekymrens födselvånda steg vårt första jämmerljud. / Slängdes vi på berg och slätter för att tumla om och leka, / och vi lekte älg och lejon, fjärl, tiggare och gud.

Satt jag tyst vid hennes sida, hon, vars hjärta var som mitt, / redde hon med mjuka händer ömt vårt bo, / hörde jag mitt hjärta ropa, det du äger är ej ditt, / och jag fördes bort av anden att få ro.

Det jag älskar, det är bortom och fördolt i dunkelt fjärran, / och min rätta väg är hög och underbar. / Och jag lockas mitt i larmet till att bedja inför Herran: / 'Tag all jorden bort, jag äga vill vad ingen, ingen har!'

Följ mig, broder, bortom bergen, med de stilla svala floder, / där allt havet somnar långsamt inom bergomkransad bädd. / Någonstädes bortom himlen är mitt hem, har jag min moder, / mitt i guldorstänkta dimmor i en rosenmantel klädd.

Må de svarta salta vatten svalka kinder febreröda, / må vi vara mil från livet innan morgonen är full! / Ej av denna världen var jag och oändlig vedermoda / led jag för min oro, otro, och min heta kärleks skull.

*Vid en snäckbesållad havsstrand står en port av rosor tunga, / där i vila multna
vraken och de trötta män få ro. / Aldrig hörda höga sånger likt fiolers ekon sjunga
under valv där evigt unga barn av saligheten bo."*

Hade J. O. Hansson framträtt någon annan stans skulle han ha fått applåder, men i Barruds bönhus var sådana bifall otänkbara. Tystnaden var total, endast bruten av sådant knarr och knak som uppstår i bänkar av trä, då någon byter ställning eller lägger sitt ena ben över det andra.

Under sitt framträdande hade Hansson texten framför sig, men han kunde den utantill och behövde bara kasta ett öga då och då. Mitt i visan, när han lyfte blicken mot församlingen och började sjunga "satt jag tyst vid hennes sida", mötte han en blick med ögon så klart blå som Undens vatten en sommardag. Han fortsatte att sjunga till Henne, medan han uppfattade att Hon rodnade lätt, satte sin hand framför ansiktet, som hade en solglimt träffat henne, men tog bort handen. Han trodde sig uppfatta ett leende.

Men nu satt han åter på sin plats bredvid föräldrarna och mötet fortsatte som om ingenting hänt. Hade det då skett något särskilt? Vi får se. Efter ännu en talare var det mamma Hanssons tur att framföra sitt bidrag, vilket var lika hemlighållet som sonens. Ingen, utom Hanna Eriksson, visste vad som komma skulle (såvida Hanna inte skvallrat, men det hade hon nog inte).

Så här låg det till: På våren det året hade en tämligen okänd kompositör, Ejnar Westling, från Hälsingland, (under pseudonym) sålt en sång till en ännu mindre känd förläggare för femtio svenska kronor. Av en slump hade Sara Hansson hittat noterna och texten hemma i Skövde veckan innan avfärden till Barrud. I stan hade hon piano, men hann inte pröva låten under alla packbestyren, men hon tog med sig noterna till sommarnöjet, där hon inte hade annat instrument än sonens gitarr och den förstod hon sig inte på. Hon hade emellertid visat noterna och texten för Hanna Eriksson och fått godkänt – med beröm godkänt, till och med vad texten beträffade. Därefter hade hon varit välkommen att sitta vid familjen Erikssons orgel och öva veckan lång. Hon blev själv förtjust i enkelheten i sången, som stämde in på hennes egen situation. Barnatro var en självklarhet, nästan en plikt för prästdottern.

Nu var det dags: Upp till bevis fru Hansson! Så uttryckte sig inte mötesledaren såklart. Han sa: Det är en försynens skickelse, ja - vår Herres nådiga välsignelse - att vi fått så generösa och goda sommargäster, som vill dela med sig och förgylla denna dag med sina framträdanden. Vi vill tacka kapten Hansson för hans framåtanda och intresse för denna trakt, där han (såvitt bekant) till och med är markägare nu för tiden. Det är en glädje för oss att nu få lyssna på - - - hmm - - - fru kaptenskan (han kom inte ihåg hennes förnamn – därav denna formulering). Hon ska framföra en sång som ingen av oss hört tidigare. Var så god!

Sara Hansson berättade kortfattat det vi redan vet, om kompositören och den okända sången, satte sig och trampade igång orgeln och sjöng en vers:

*Har du kvar din barnatro / ifrån hemmets lugna bo? / Kan du bedja än, som förr
du alltid bad: / "Gud som haver barnen kär, se till mig som liten är". / Gamla mor
då känner sig så nöjd och glad. / Barnatro, barnatro, / till himmelen du är en gyllne
bro! Barnatro, barnatro, till himmelen du är en gyllne bro!*

Fru Hansson pausade och sa: Efter nästa vers vill jag att ni sjunger med i

refrängen. Hon fortsatte:

*Du har kanske vandrat kring / runt kring hela jordens ring,/ och i fjärran land du
sökt att lyckan nå. / Du har gråtit mången gång,/ då du hört en gammal sång, /
som du minnes ifrån hemmets lugna vrå. / Barnatro, barnatro, / till himmelen du är
en gyllne bro! Barnatro, barnatro, till himmelen du är en gyllne bro!*

*Likt en seglare i hamn / blev du lugn i modersfamn, /ömt hon smekte dig och sjöng
om himlens land. / Hennes stämma blev så varm, / när du låg vid hennes barm,
/hon din framtid lade tryggt i änglars hand. / Barnatro, barnatro, / till himmelen du
är en gyllne bro! Barnatro, barnatro, till himmelen du är en gyllne bro!*

*Du blir lycklig liksom förr, / om du öppnar hjärtats dörr, / barnaårens sällhet åter
bliver din. / Uti himmelen blir fröjd, / och du själv blir glad och nöjd. / Du kan
sjunga se ´n med jubel i ditt sinn: Barnatro, barnatro, / till himmelen du är en gyllne
bro! Barnatro, barnatro, till himmelen du är en gyllne bro!*

Stämningen var på topp – nu gällde inga gamla regler längre: alla reste sig och applåderade. Fru Hansson visste inte om ovationerna var till henne eller till sången, men föreslog att man skulle sjunga refrängen unisont än en gång. Det blev faktiskt tre repriser, med församlingen stående och sjungande för full hals.

Så kom det sig att den där sången, som senare, i Lapp- Lisas tappning främst, blev så omåttligt populär, framfördes i Barruds bönhus söndagen den 22 juli 1934. Det var något att komma ihåg. Mötet avslutades med "Tack, o Gud, för vad som varit, med ordinarie kantorn, Hanna Eriksson, vid orgeln.

DEN 29 JULI OCH DE FÖLJANDE DAGARNA

I morgon ska kapten Hansson åter dra på sig sin uniform. Hustrun övervägde att stanna ytterligare en vecka i Barrud, men råddes av unge Hansson att följa med till stan. (Han bad för sin sjuke far, men det var bara i Barrud man förstod meningen med det uttrycket). Visserligen sa han inte detta rent ut, men det var vad han ville och han visste inte riktigt varför. Han kände ett behov av att vara ensam. Det hade varit full fart från morgon till kväll i den lilla stugan fyra veckor i sträck och unge Hansson tyckte att hans första vecka i ensamhet var den bästa, trots skeppsbrottet vid Långholmen. Allt det där var numera historia.

Fadern hade läst klart sin roman "Krig och fred" samma morgon, slagit ihop boken och sagt: Så var det med det kriget. I morgon börjar det riktiga på kaserngården i Skövde. Där lär man inte få någon fred och ro. Men är det slut på semestern, så är det. Bilen packades, sonen satte sig vid ratten. Avfärd från Barrud klockan tre, om eftermiddagen – beräknad ankomst till Skövde klockan kvart i fem, efter ett kortare uppehåll i Tidan för tankning. Det var faderns plan och den verkställdes till punkt och pricka, vilket var till nytta för husfriden, eftersom det låg i luften att en motgång, aldrig så liten, skulle fördärva densamma. Han är ännu stingsligare än vanligt, tänkte fru Hansson för sig själv.

Unge Hansson återvände till Barrud samma kväll, efter att ha ätit middag med föräldrarna, under vilken inte mycket blev sagt. Kaptenen ville ladda batterierna, som han sa, med att tiga sig i form för veckan som följde och modern satt i egna tankar. Varför ville Jan Olof vara ensam i stugan där uppe i byn? Hade han något på gång? Ända sedan förra söndagen i bönhuset hade han inte riktigt varit att känna igen. Han var avsevärt

gladare än vanligt, men samtidigt grubblande och frånvarande, som hade han något mycket viktigt i tankarna. Hon kanske bara inbillade sig. Fråga inte, undra blott!

Om J. O. Hansson (22 år ung) tänkte efter – och det gjorde han nu i sin ensamhet – visste han mycket väl, varför han ville vara ensam. Men ensam? Det var just det han inte ville vara. Under veckan som gått hade han gjort flera försök att händelsevis få kontakt med en viss person i Barrud. Den personen var ung, som han själv, troligen betydligt yngre, gissade han. Vad kunde hon vara? Sjutton? Aderton? Hennes kompis var yngre, det var han säker på, men om henne brydde han sig inte. Det var hon som pratade en annan dialekt, som hade blå ögon och blont hår som hela hans väsen var inriktat mot. Är jag förälskad? Är jag kär? Är mina känslor besvarade? Om så, om inte – hur ska jag få klarhet? Han somnade med dessa frågor obesvarade och när han vaknade nästa morgon fanns förstås frågorna kvar, lika obesvarade som kvällen före.

I samma by, i ett annat hus, vaknade samma morgon en sjuttonårig tös (aderton i oktober) till en ny dag, förmodligen med samma trygga, men tämligen händelsefattiga rutiner som dagarna före, att se fram emot. Hon hade det bekvämt och bra, god mat, vänligt bemötande och inga krav, mer än att finnas till hands och hjälpa till i hushållet, allt efter husmoderns instruktioner samt att få frisk luft och avkoppling från livet i stan, någon dagsresa bort – beroende på färdmedel och annat. Av diskretion ska hennes namn inte avslöjas. Vi kallar henne Johanna (vilket faktiskt var hennes riktiga namn, men vi låtsas att det är hennes alter ego).

Johanna är också sommargäst i Barrud. Hon har kommit till byn genom myndigheters förmedling, för att hon ansetts vara i riskzonen, på grund av fattigdom främst, att hamna i svårigheter. Mot fritt vivre ska hon således utföra lättare göromål. En femtonårig dotter i familjen har blivit hennes förtrogna och närmaste vän. Trots åldersskillnaden hänger töserna ihop, från morgon till kväll. Innan Johanna kom till Barrud hade hon aldrig bevistat något frikyrkomöte. Det var en helt ny värld för henne, som hon i början ställde sig frågande inför. Efter två månader har hon emellertid vant sig vid att gå till Bönhuset tillsammans med värdfamiljen. Det har blivit en del av vardagen – eller snarare: söndagen.

På sommarmötet, en vecka tidigare blev hon frälst, men inte på det sättet som de flesta i Barrud skulle sagt. Nej, hennes upplevelse låg på ett annat plan, i en annan dimension, utan religiösa förtecken. Några gånger under sommaren hade hon mött den unge Hansson. De första gångerna var hon blyg och försagd, senare något mera tilltagsen. Deras ordväxlingar hade präglats av gäck och retsamhet, utan varje form av gillande eller ogillande. Men, i bönhuset, när han satt där framme och sjöng sin visa med den underbara texten, drabbades hon av hans närvaro så till den grad, att hon var på vippen att börja gråta. Hon gick därifrån och kände sig matt, men lyckligare än på mycket länge. Hon trodde fullt och fast att han sjungit för henne, bara till henne. Så kändes det i alla fall.

Johanna var förälskad, det var just vad hon var. Kär och galen, inte i någon sjuklig mening, bara så lättsinnigt galen som en ung människa kan vara, när okontrollerbara känslor väller fram som varma, behagliga vågor, stillsamt och häftigt på samma gång. Allt annat blir underordnat, oviktigt, ointressant. Men tänk om hon fått allt om bakfoten. Han kanske inte

brydde sig om henne, hon kanske bara var någon han flirtade med, så där som sådana som han troligen gjorde hela tiden. Han kanske inte ens hade flirtat. Kanske hon bara inbillade sig. Hon hade ingen att prata med. Jo, det hade hon såklart, men inte om detta. Hennes förtrogna – dottern i familjen – var alldeles för ung för att förstå så stora känslor, trodde Johanna. Det finns bara ett sätt att få veta. Hon måste träffa honom. Men hur skulle det gå till? Ja, hur i fridens namn skulle det gå till.

Den villrådiga tösen fick lite hjälp på traven. Dottern i huset blev plötsligt förkyld, fick feber och måste ligga till sängs ett par dagar. När dagens sysslor var avklarade, meddelade Johanna att hon skulle ta en promenad, vilket ingen ville sätta sig emot. Hon valde att gå ner till sjön, inte för att bada, inte för att ro ut på sjön, bara för att kanske möta någon som var ute i samma ärende. Och denne någon var unge Hansson och ingen annan. Hon satte sig ner på en klipphäll och såg solen glittra i det klara, krusiga vattnet. Herre Gud, vad det är vackert! Här vill jag sitta resten av sommaren! Hon log för sig själv åt det orimliga i den tanken.

Vad skådar mitt öga! Sitter här en vacker flicka alldeles ensam och väntar på sin drömprins? Han skrattade, hon log – båda blev förlägna. Han fortsatte: Är möjligen den stenen ledig eller är den vikt för någon annan? Den stenen är obekvä, vågade hon skoja. Men här är ledigt. Var god, tag plats – stäng alla sinnen. Resan mot framtiden avgår inom kort (det var nog vågat, hann hon tänka). Var köper man biljett? Behövs inte, svarade hon. Jag har fribiljett och du kan tjuvåka. Oj! Det var första gången hon duade honom. Hur kommer det sig att du åker gratis? Farsan är lokförare eller var lokförare, kanske blir lokförare igen. Huru härmed? En lång historia: Han åkte fast för fortkörning. På järnvägen? Ja, han körde åttio, där han skulle kört fyrtio. Och? Det blev urspårning. Och? Man spårar inte ur ostraffat. Så? Farsan blev dömd för rälsbrott. Är det ett allvarligt brott? Tillräckligt för att få eget rum på Långholmen. Du skojar? Nej, jag skojar inte. Han hävdade i Rätten att orsaken var en så kallad solkurva. Vad är det? Det blir varmt, spåret sväller och blir krokigt. Märkligt, men var det inte en realistisk förklaring? Olyckan inträffade på natten. Och? Solen brukar inte skina då, förstår du, min okunnige järnvägsselev. Båda fortsatte att blanda skämt och allvar. Snart satt de mycket nära varandra och lät sig bedåras av utsikten, av varandras närvaro och det lättsamma samtalet.

Ungdomen svärmar, he, he! Gustaf Wärns röst tog ingen miste på. Han kom med sina pojkar i släptåg, stannade inte, men vände sig något senare om och ropade: Han vet var nyckeln är, om han skulle få lust! – Ja, jo tack, det visste han, om så skulle vara, adjö, adjö. Det kanske gick en kvart, kanske en halvtimme, kanske en timme. Ungdomarna satt tätt omslingrade och viskade vackra ord i varandras öron. Väsnades måsarna? Det visste de inte. Hade solen gått ner? Tvärtom. Deras sol hade just stigit upp. Eller var det kanske månen? Spelade roll. De vistades i en lustgård, utan tideräkning, utan krav. Det var inte han och hon. Det var de och de ville att detta möte skulle vara i evighet, fast de visste att det var omöjligt. Hur mycket var klockan? Vilken klocka?

Dagen efter, onsdagen den 1 augusti, spreds det rykten. Någon trodde sig veta, med ledning av vad vederbörande hört från välunderrättat håll, att ungdomarna tillbringat natten tillsammans hos Hanssons, medan någon annan menade att detta icke var möjligt, med hänsyn till en rad

omständigheter, vilka tillsammans talade för att inget otillbörligt skett. Meningarna gick således isär, men att något utöver det vanliga hade skett, var alla rörande eniga. Resten av veckan skulle detta stötas och blötas i alla sammanhang där samtal skedde. Huvudpersonerna själva, Johanna och unge Hansson, var i stort sett ovetande om allt detta baktalande. Ingen ställde frågor till dem, kanske för att det var känsligt, kanske för att man inte ville veta. Det man inte vet, har man inte ont av!

På söndagen, efter sedvanligt möte i bönhuset, satt Herrn i det hus, där Johanna bodde under sin inackordering, under en lind och lyssnade på det behagliga ljudet av tusentals insekter som samlade in nektar till sina lador, eller vad de nu kallade sina magasin. Blommorna och de surrande bina ovanför hans huvud fick honom att fundera på det rykte som flera dagar cirkulerat i byn om deras Johanna och unge Hansson. Han kallade till sig familjens skyddsling, bjöd henne att sitta ner och frågade rakt på sak: Har det hänt något otillbörligt? Johanna rodnade, men fann sig och svarade: Om det är otillbörligt att tycka om någon alldeles väldigt mycket, kan det mycket väl så vara. Men inga gränser har överskridits, om farbror vill veta. Min fästman, Jan Olof Hansson, och jag är inga lösaktiga, ansvarslösa medborgare i samhället. Våra känslor är starka, men starka är också våra karaktärer. Farbror kan vara helt lugn.

Den unga Johanna log och den äldre mannen mitt emot henne log. Om linden ovanför dem hade kunnat le, skulle den förvisso också lett – och bina och blommorna och hela världen.

Livet gick vidare. Det blev snart skördetid i Barrud, folk fick viktigare saker än illvilliga rykten att tänka på och sommarens upplevelser blev till minnen som koms ihåg i olika grad och på olika sätt, beroende på vem det var som kom ihåg.

I ETT STRÄCK FRÅN BARRUD TILL HORNBOGASSJÖN

Det började bli dags att så sakta trappa ner aktiviteterna i Barrud. Så tänkte J. O. Hansson, när han vaknade på lördagsmorgonen. Sedan han tänkt en gång till, blev han tveksam till om det ens funnits antydning till upptrappning under veckorna i byn. Han hade mest flutit omkring och låtit tiden gå och varför skulle han ändra på det nu? Men så fick han besök: På andra sidan gårdesgården kom ett par tranor spatserade - lugnt och värdigt. Om en tid ska de också ge sig av, tänkte han, men så dags är jag någon helt annan stans. Var då? Ja, den som det visste. Hur nöjda är de där båda med sin vistelse här i Barrud? Kanske har de varit här på sitt sommarnöje många år i sträck. Apropå sträck: Visst är det märkligt med deras förmåga att förflytta sig med sådan precision och under så ordnade förhållanden.

Han lekte vidare med den tanken och lät sina tranor få förmåga att tala med varandra på ett språk som människor förstod. Han tog fram papper och penna, skissade upp en bild av ett gäng tranor i luften och tänkte sig att de nu var på väg tillbaka till de trakter, varifrån de kommit i våras. Han fann sin teckning trivial och började i stället teckna ett samtal:

- Vi flyger och flänger i V- formation.
- Där borta så ser vi nu Gårdsjö station.

Han gillade den inledningen. På två rader hade han beskrivit de första

kilometerna, vad kunde det vara fågelvägen? En halvmil kanske. Han tänkte sig att det var hannen som inledde samtalet (första raden) och honan som svarade (på den andra raden). Jag behöver ett namn på dikten, funderade han. Kanske: Transparent dialog. Väldigt krystat, men det får bli så tills vidare.

TRANSPARENT DIALOG

Tranorna borde ha namn. Han prövade: Tranus och Trana. Inte så bra. Han försökte med andra Tr- namn, men underkände alla och fastnade för Abbe och Abba. Så fick det bli och det var Abbess tur att tala och sedan Abba:

- Man önskar att fötterna snart finge fäste.
- Vårt resmål är känt som ett ypperligt näste.
- Jag seglar på tomgång och orken börjar tryta.
- Somliga älskar att med svagheter skryta.
- Min stukade vinge nu vållar mig avbräck. Aj!
- Abbe! Lagg av med ditt tran- träck- blaj!

Dialogen fortsatte, medan tranorna flög vidare över Älgårås, Slätte, Töreboda, Fägre, Tidän, Väring och närmade sig författarens hemstad.

- Känns som att jag och vingarna behövde . . .
- Vila dig en stund uppå Billingen i Skövde?

Medan unge Hansson skrev de raderna drack han en kopp kaffe, utan tilltugg och la sig ner i hängmattan som var spänd mellan två äppelträd och så lät han Abba fortsätta:

- Vår trohet emot flocken är A och O, din tok.
- Du vill då alltid framstå som påläst, smart och klok.
- Citatet stod att läsa i Tranans reshandbok.
- Grundkursen för tranor: Man löper ej amok!
- Hur har du det med gasen, du arme Vingel- Pelle?
- Jag längtar till oasen, vårt eget mingel- ställe!

Den här dikten lever sitt eget liv, tänkte han. Rytmen haltar – kanske på grund av Abbess trasiga vinge och rimmen saknar reson, men nu gäller det att få ner tranorna på marken där nere vid Hornborgasjön. Abba ser Skara domkyrka och någon som liknar den framtida Bert Karlsson, kutar som en besatt där nere:

- Titta, så han springer, den dära Skara- bon!
- Ja, troligen så tränar han, för nästa maraton.
- Det susar snart i säven. Vi landar inom kort.
- Hurra! Nu är vi framme vid himmelrikets port!

Så slutar denna saga. Nu väntar nattlång rast och förbokad behandling hos flockens sjukgymnast.

SAMTAL PÅ BYGATAN DEN 19 AUGUSTI

God dag på dig! God dag, god dag! Vad jag skulle säga, vi kan inte klaga på vädret. Nä, vädret kan en inte klanka på och jag för min del är inte mycket för att kverulera över huvud taget och inte du heller, om jag känner dig rätt. Nä, vi har inga stora anspråk, du och jag - he, he. Nä, nog är det så, nog. Vad tror du om skörden? Som en sår, får en skörda, he, he. Vetet och rågen artar sig bra, det ser sämre ut med havren. Kan det bero på den

kalla våren? Det kan nog det, kanske.

Har kaptensfamiljen åkt hem för gott nu? Nä, sonen är kvar. Han ger sig nog inte av så länge som en viss person är kvar. Och hur länge stannar den personen? Ett par veckor till, efter vad jag hört. Ja, allting har en ände. Ja, och underbart är kort, som han sa som spelade Rödskägg. Men hur ska det bli med Långholmen, kan en undra. Ja, det kan en allt undra. Det verkar inte bli något byggt det här året i alla fall. Nä, nä. Jag sporde kapten en gång och då svarade han: Kommer tid, kommer råd och då sa jag: Kapten har nog råd, kan jag tro, men det kanske är värre med tiden. Det var bra sagt, ha, ha. Ja, det händer någon enstaka gång att en får till det. Nu går du allt med håven, du är inte känd för att vara en tråkmåns. Kan så vara, kan så vara. Adjö med dig. Adjö, adjö.

JAN OLOF OCH JOHANNA

Tänkte ni på att Johanna kallade unge Hansson fästman i det känsliga samtalet med herrn i huset den där söndagen? Jo, de båda ungdomarna gjorde ingen hemlighet av sitt förhållande. De träffades dagligen (på kvällarna), oftast var de tre, sedan dottern tillfrisknat efter sin förkylning, men det hände också att de fick en stund för sig själva. De lärde känna varandra och fann att de hade mycket gemensamt i dåtiden och förhoppningsvis i framtiden. Unge Hanssons farfar var som bekant smalspårig lokförare i Skaraborg, en syssla som Johannas far också hade (haft) på normalspåriga banor. Han var stationerad i Stockholm (Hagalund) och han kände varenda meter av sträckorna Stockholm- Uppsala- Krylbo och Västra stambanan, till Hallsberg, via Katrineholm.

Medan Johanna befann sig i Barrud hade saker och ting ordnat upp sig igen. Farsan (som hon envisades att kalla honom) hade visserligen fått avsked från Statens Järnvägar, ty sådana var reglerna, men nu såg det ut som att han skulle få anställning på Roslagsbanan, sedan han muckat från Långholmen. Hon hade brevväxlat med föräldrarna hela sommaren.

Så började augusti- dagarna ta slut och avskedet närmade sig obönhörligt. Under en sista båtfärd på Unden, med J. O. vid årorna och Johanna i aktern (i Gustaf Wärns båt) gick ungdomarna iland på Blåsareberget, där de hade ett förtroligt samtal om framtiden. Det var en vacker kväll, som skapad för vackra föresatser. De bedyrade varandra evig trohet (stora ord) och var överens om att de var världens lyckligaste (ännu större ord). Den tjugotvååriga Jan Olof Hansson ställde sig på knä (hårt underlag) framför den snart adertonåriga Johanna och frågade: Tager du denne skeppsbrutne Robinsson Kruse- Hansson, till din äkta fästman, att älska densamme så länge lusten består? Ja! Mitt svar är detsamma, fortsatte han. Inför solnedgången och sjön Undens församlade måsar, beseglar vi härmed vår hemliga förlovning och till ett vårdtecken giver vi varandra ett fast handslag i enlighet med vad brukligt är i Barrud.

Rälsbrott och uppbrott är känsliga saker. Här har det förra begreppet spelat en viss roll i en viss familjs liv. Uppbrott är ingenting straffbart, men är ändå en form av bestraffning för alla inblandade, såtillvida att det känns, att det gör ont, att det innehåller ett mått av sorg. Det har till och med sagts "att skiljas, är att dö en smula" (i original "partir c'est mourir un peu" – av Victor Hugo).

Här hoppar vi över alla uppbrott i Barrud på sensommaren/ tidiga hösten 1934 och gör ett sista besök på byns samtalsplats nummer ett.

SAMTAL PÅ BYGATAN DEN 18 NOVEMBER

Nej, men se god dag! Hej du, hej du! Tror jag inte att den gamla vinterpälsen har kommit till heders. Där tar du inte miste. Jag har ärvt den efter far min. Snart blir det nog spårnö. Ja, det är inte något ont, som inte har något gott med sig. Nä, nä. Vad jag tänkte på, ska du bli kvar i byn över vintern? Ser så ut. En vet vad en har. Men apropå det! Har ni haft bröllop i huset? Nä, inte i huset. Ja, på sätt och vis kan en säga. De gifte sig i stan. Jasså, du. På det viset, på det viset.

Ska mågen komma flyttandes nu då? Nja, de har inte bestämt sig än. Jasså du, på det viset. Men de får väl snart bestämma sig, så att storken vet var han ska landa - he, he, he. Du är rolig du! Storken han hittar nog, ska du se. Ja, fåglar har allt förmågor, de. Så sant, så sant. Nä, det här duger inte. Det blir att gå hemåt. Ja, gå hem du och red ett bo åt storken, ifall han skulle få för sig att landa hos Karlssönerna. Adjö med dig. Adjö, adjö och på återseende. (Den tar en inte där en sätter ´n).

VINTERN 1934/ 1935

I Skövde hände det att kapten Hans O. Hansson befordrades till major och hustrun, Sara Magdalena Hansson, tog ett vikariat i tre månader som småskollärarinna. Dottern, Anna Maria, och hennes fästman, fänrik Henriksson, förlovade sig. I februari månad sålde kapten, mittåt, major Hansson Långholmen i Barrud till hemmasonen Axel Fransson, som senare skänkte den tillbaka till hemmansägarna i Barrud. Holmen blev därmed ånyo en samfälld holme, som de andra.

I Barrud fortsatte man, för övrigt, att leva som vanligt. Befolkningen ökade i januari månad med hela åtta procent, vilket dock, på årsbasis inte hade någon annan påverkan, än att nettoökningen förbyttes i en nettominskning innan året var till ända. Den som finner detta kryptiskt, gör en alldeles riktig analys. Folk flyttade helt enkelt in och folk flyttade ut, med eller utan inblandning av storken.

NÅGONSTANS I SVERIGE TIO ÅR SENARE

Poliskommissarie J. O. Hansson (32) är på väg hem till sin fru Johanna (28) och de båda barnen, Hans Olov (5) och Ann- Mari (2) i en centralt belägen lägenhet i mellersta Sverige. Det är unga fruns födelsedag och på hemvägen från sitt arbete har han köpt en diktsamling av Nils Ferlin, som en extra present till hustrun.

På kvällen, när barnen har nattats sitter föräldrarna vid aftonlampan. Han överlämnar boken och ber hustrun läsa en dikt på sidan 32. Hon läser den första strofen för sig själv, börjar om från början och läser högt:

NÄR SKÖNHETEN KOM TILL BYN

När skönheten kom till byn då var klokheden där,
då hade de bara törne och galla.
Då sköto de efter henne med tusen gevär,
ty de voro ju så förklokade alla.

Då nändes de varken dans eller glädje och sång,
eller något som kunde vådeligt låta.
När skönheten kom till byn – om hon kom någon gång,
då ville de varken le eller gråta.

Ack, klokheten är en gubbe så framsynt och klok
att rosor och akvileja förfrysa.

När byfolket hade lärt sig hans ABC- bok
då upphörde deras ögon att lysa.

Hårt tyngde de sina spadar i åker och mull.
Men fliten kom bara fliten till fromma.
De räknade sina kärvar – för räkningens skull
och hatade för ett skratt och en blomma.

En gång skall det varda sommar, har visorna tänkt,
en dag skall det tornas rymd över landen.
Rätt mycket skall varda krossat som vida har blänkt,
men människorna skola lyftas i anden.

Nu sitter de där och spindlar så smått och så grått
och kritar för sina lador och hyllor.
En dag skall det varda sommar, har visorna spått.
Men visorna äro klena sibyllor.

Hon log. Han log. Hon sa: Det var så det var. Han sa: Det var så det syntes
vara. Hon sa: De menade väl. Han sa: Otivelaktigt. Hon sa: Jag tackar dem
av hela mitt hjärta. Han sa: Jag också. Hon sa: Tack Jan Olof. Han sa: Tack
Johanna.

EFTERTEXT

Denna berättelse har en ram i verkligheten. Resten är mitt påhitt. Redan
1984 skrev Ulf Drake och jag den så kallade Barrudsboken. Jag har därefter
i många arbeten återkommit med berättelser om hela byn (med omnejd)
och enskilda personer. En del finns i www.mossebobladet.se en del inte.

Känner någon för att lyssna på de tre tonsatta dikter som förekommit i det
föregående, vill jag rekommendera följande adresser:

OMKRING TIGGARN FRÅN LUOSSA

<https://youtu.be/YIGs3Fq6XwI>

BARNATRO

<https://youtu.be/dtW0HRebkBI>

NÄR SKÖNHETEN KOM TILL NYN

<https://youtu.be/SsMbM5sQdr4>

Mariestad den 14 april 2018 / Alf